

VASTUTSÜKLILISE KAPITALIPUHVRI MÄÄR

EESTI PANGA HINNANG VASTUTSÜKLILISE KAPITALIPUHVRI MÄÄRALE (III KVARTAL 2023)

Eesti Pank otsustas 2022. aasta novembris tõsta vastutsüklilise kapitalipuhvri määra 1,5%le, sest kiire laenukasv suurendas finantstsüklilist tulenevaid riske. Kuna laenuaktiivsus on vähenenud, ei pea Eesti Pank praegu vajalikuks vastutsüklilise kapitalipuhvri nõuet sellest tasemest edasi tõsta.

- Kohaldatav vastutsüklilise kapitalipuhvri määr: **1%**; alates 1. detsembrist 2023 on see **1,5%**
- Standardne võla ja SKP suhtarv: **108%**; selle kõrvalekalle pikaajalisest trendist on **-9 protsendipunkti**
- Puhvri arvutuslik määr: **0%**
- **Puhvrimäär põhjendus.** Reaalsektori võla aastakasv oli 2023. aasta esimese kvartali lõpus 10%, mis on kiirem kui majanduse pikaajaline nominaalkasv. Majanduskasvu ületav võlakasv viitab finantstsüklilist tulenevatele riskidele. Kui makromajanduse olukord peaks ootamatult ja järsult halvenema, tekivad probleemid laenu tagasimaksmisega, mis võivad varasema kiire laenukasvu tõttu olla nüüd suuremad. Sellest tulenevalt on vastutsüklilise kapitalipuhvri tõstmine olnud vajalik, et kindlustada pankadele suurem kapitalivaru kuhjunud riskide vastu. Alates 2022. aasta viimastest kuudest on pangalaenu võtmise aktiivsus vähenenud ja pangalaenuportfelli kasv aeglustunud ning seega on tsüklilise riski edasise kuhjumise oht vähenenud. Sellest tulenevalt ei pea Eesti Pank praegu vajalikuks vastutsüklilist kapitalipuhvri määra 1,5% tasemest kõrgemale tõsta

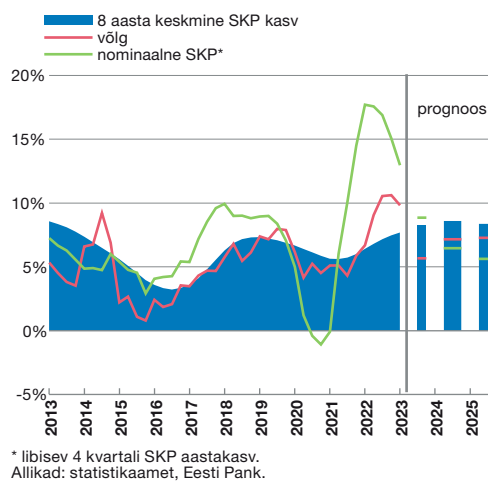
Reaalsektori võla aastakasv 2023. aasta esimeses kvartalis aeglustus.

Reaalsektori võlg kasvas esimeses kvartalis aasta arvestuses 10%. Kuigi võlakasvu tempo esimeses kvartalis aeglustus, oli see siiski endiselt kiire. Nii kiire oli võlakasv eelmise laenubuumi ajal 14 aastat tagasi. Kiiresti on kasvanud nii ettevõtete kui ka majapidamiste võlakohustused (mõlema puhul ulatus aastakasv esimeses kvartalis 10%ni). Samal ajal jäi võla kasvutempo aeglasemaks kui nominaalse SKP aastakasv. Inflatsioon teeb nominaalse SKP väga volatiilseks ja seetõttu on mõistlik võrrelda võlakasvu lisaks jooksvale majanduskasvule ka pikaajalise majanduskasvuga. Eesti Pank on vastutsüklilise kapitalipuhvri hinnangus kasutanud pikaajalise SKP kasvuna viimase kaheksa aasta keskmist nominaalset SKP kasvu, mis aitab tasandada kasvutempo lühiajalist heitlikkust.

Finantskonto andmetel ületas võlakasv Eestis viiendat kvartalit järjest nominaalset pikaajalist SKP kasvu (7,7%), mis viitab sellele, et Eestis valitsevad endiselt finantstsüklilist tulenevad riskid (vt joonis 1). Eesti Panga juuniprognosi järgi aeglustub võlakasv selle aasta lõpuks 5,7%ni. Koos investeeringute suurenemisega hakkab võlakasv aga uuesti kiirenema ja püsib kahel järgneval aastal üle 7%.

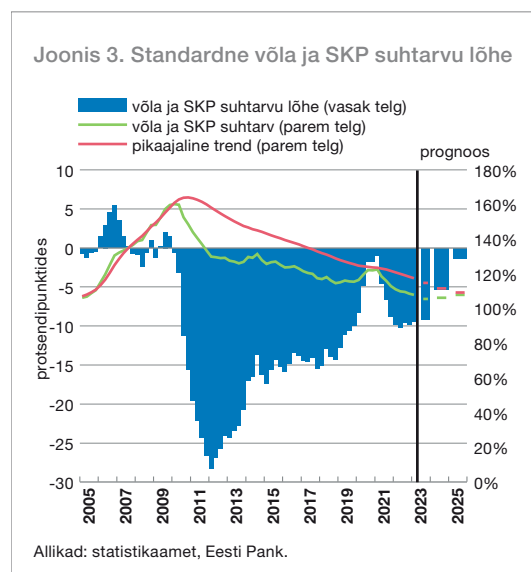
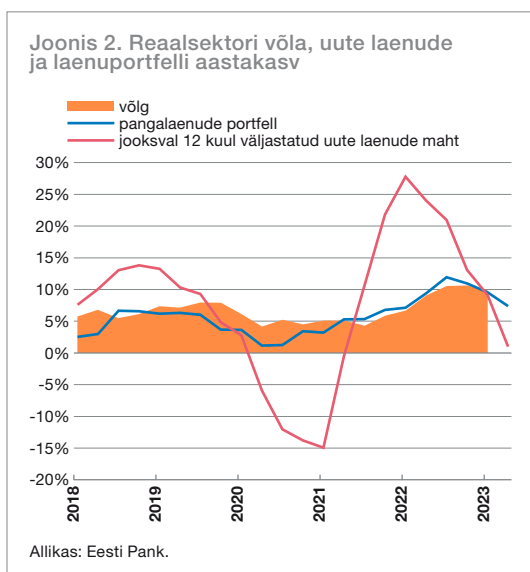
Hoolimata kiirest võlakasvust jätkas reaalsektori võlakoormus vähenemist. Tugev nominaalne majanduskasv on aidanud Eesti reaalsektori võlakoormust vähendada. 2023. aasta esimese kvartali lõpuks alanes võlakoormus 108% tasemeni. Ettevaates on Eesti Panga juuniprognosi järgi siiski oodata, et nominaalse SKP kasvu aeglustumise taustal peatub ka võlakoormuse alanemine ja alates 2024. aastast hakkab võlakoormus taas suurenema.

Joonis 1. Reaalsektori võla ja nominaalse SKP aastakasvu prognoos

Ebakindluse ja majandusväljavaadete halvenemine tõttu laenuaktiivsus 2023. aasta esimeses pooles vähenes. Pangandusstatistika järgi võtsid ettevõtted ja majapidamised aasta esimeses pooles uusi laene 5% väiksemas mahus kui aasta tagasi samal ajal. Suurem oli laenuaktiivsuse vähenemine majapidamiste seas, kus uute võetud laenude maht oli eelmise aastaga võrreldes 10% väiksem. Laenuaktiivsuse vähenemine paistab silma ka laenuportfelli aastakasvu tempo aeglustumises. 2023. aasta juuli lõpuks kahanes reaalsektori laenuportfelli aastakasv 7%ni (vt joonis 2).

Baseli pangajärelevalve komitee meetodika alusel arvatud nn standardne võla ja SKP suhtarvu lõhe oli 2023. aasta esimese kvartali lõpus –9 protsendipunkti. Eesti Panga kasutatav täiendav lõhe oli –16 protsendipunkti. Võla ja SKP suhtarvu negatiivne lõhe tähendab, et võla ja SKP suhtarv on selle meetodika järgi praegu võlakoormuse pikaajalisest trendist madalam, mistõttu on vastutsüklilise puhvri arvutuslik määr 0%. Ettevaates on Eesti Panga juuniprognooosi järgi oodata, et võla ja SKP lõhe hakkab järk-järgult kahanema ning väheneb 2025. aasta lõpuks –1%ni (vt joonis 3).

Kokkuvõttes võib Eesti Panga 2023. aasta septembri hinnangu järgi öelda, et eelneva pooleteise aasta kiire laenukasvu tõttu valitsevad Eestis endiselt finantstsüklilist tulenevad riskid. Nende leevendamiseks Eesti Pank 2022. aasta novembris vastutsüklilise kapitalipuhvri nõuet tõstiski. Kuna laenuaktiivsus on vähenenud ja laenukasv aeglustunud, on tsüklilise riski edasise kuhjumise oht vähenenud ja praegu pole vajadust vastutsüklilise kapitalipuhvri nõuet edasi suurendada.